korduvaist katseist ei õnnestunud bürgermeister Sahmenil sel perioodil täielisemat turuseadust maksma panna.

Tööstusliku tegevuse alal tammuti XVIII aastasaja esimesel poolel vanu radu edasi. Kui suitsenud ahervartele jälle hakkas tekkima uus elu, kerkis vana tsunftiorganisatsioon jälle ellu ja ühes sellega ka vana vaim ning vanad traditsioonid. Konfliktid üksikute käsitöö-liikide vahel olid seda teravamad, mida sügavamasse vaesusse laskus linna rahvastik. 40-dail aastail tülitsesid näit. rätsepad ja sadulsepad ägedalt oma teotsemispiirkonna pärast. Lõpuks otsustas õuekohus a. 1743 asja nii, et kõik tööd, mille juures tarvitatakse kliistrit, haamrit ja naelu, kuuluvad sadulseppade, kõik muud — rätsepate kompetentsi. Vihast võitlust pidasid tsunftimeistrid endiselt kõigi käperdajate, „jäneste" vastu ja raad toetas neid seejuures täie energiaga. Eestlaste vastu muutusid tsunftid aja jooksul ikka vaenlikumaks ja keelasid meistritele kategooriliselt eesti soost õpipoisse pidada. 1727. a. ei võtnud Väike Gild kangrutetsunfti endasse vastu, sest nimetatud tsunfti olid ka eestlased sisse pääsenud. Asi lõppes a. 1735 sellega, et saksa kangrud oma tsunfti asutasid, mille vastuvõtmiseks loomulikult takistusi polnud.

Hariduslikul alal kulusid kõnesoleval perioodil kõik jõud Põhjasõja lõõdud haavade parandamiseks. Ülikooli avamisega, mida raad valitsuselt a. 1725 palus, ei saadud Venemaa madala vaimlise tasapinna juures toime. Sellevastu õnnestus pikkade eelläbirääkimiste järel a. 1731 ühendatud kroonu- ja linnakooli endisil aluseil restitueerida. Vene valitsus võttis endale kõik need kohustused, mis Rootsi valitsus kooli suhtes 1689. a. kokkuleppe järgi oli kannud. Kool koostus endiselt neljast klassist nelja õpetajaga (rektor, konrektor, subrektor ja arvutusmeister). Rektor ja konrektor nimetati kubermanguvalitsuse poolt ülemkonsistooriumi ettepanekul ja kuulusid valitsuse jurisdiktsiooni alla, subrektori ja arvutusmeistri kutsus ametisse raad, kes ka nende suhtes jurisdiktsiooni teostas. Kooli järelevalve kuulus kindralsuperintendendi, ühe lähema maapraosti, justiitsbürgermeistri ja Tartu saksa koguduse pastori kohustuste hulka. 1734. a. sai valmis uus koolimaja, mille ehitamine oli ainelise puuduse tõttu pikale veninud. Kooliolude korraldamiseks kinkis õuekohus 1756. a. 100 rubla ja 1760. a. üle 300 rubla. „Nurgakoolidele" (Winkelschulen) ei jaksanud raad kõigist käskudest ja keeldudest hoolimata lõppu teha. 50-dais aastais korjas pastor Plaschning tütarlastekooli asutamiseks suurema summa, millega koolile alus pandi. Ka eestlaste hariduse eest kanti teataval määral hoolt. 1754. a. laskis raad kantslist eesti kogudusele teatada, et kõik isad oma lapsed, niipea kui need selleks kõlvulised, kooli saadaksid ja ühe talve eest maksaksid iga lapse pealt kooliraha 50 kop., 2 koormat puid ja ühe naela küünlaid. Kas ja kui suurel määral need käsud tagajärgi andsid, on raske otsustada.

Kirikuolud olid Vene aja algusel õieti armetus seisukorras. Maarja ja Jaani kirik olid raskesti kannatada saanud ja nende restaureerimiseks puudus raha. Lõpuks tuli korjandusest, mida toimetati Venemaal ja isegi Saksamaal, niipalju raha kokku, et vähemalt Jaani kirik suudeti tarvitamiskõlvuliseks teha. Alles 40-dail aastail võidi põhjalikumad parandustööd kiriku kallal ette võtta. A. 1725 saadi tagasi Pihkvasse viidud kirikuriistad ja -arhiiv, kuid kirikukellade tagasisaamine ebaõnnestus. Nii tuli jälle raha korjata ja Stokholmist a. 1730 Jaani kirikule uus kell tellida. Jaani koguduse rahalised kapitalid, mis Rootsi aja lõpul olid eraisikuile välja laenatud, jäid võlglaste vaesumise tõttu suurelt osalt tagasi saamata. Maarja kiriku restaureerimise peale ei võinud linn rahapuudusel mõelda,

Tartu, lk. 108